

# Anna Krzewska

---

## Bronisław Nadolski (1903 - 1986)

---

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 22, 161-164

---

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

## KRONIKA ŻAŁOBNA

BRONISŁAW NADOLSKI

(7 kwietnia 1903 — 29 grudnia 1986)

29 grudnia 1986 r. zmarł Bronisław Nadolski, emerytowany profesor zwyczajny historii literatury polskiej, wieloletni kierownik Zespołowej Katedry Literatury Polskiej, a po jej reorganizacji dyrektor Instytutu Filologii Polskiej w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Gdy przed trzydziestu sześciu laty, w październiku 1950 r. związał on swoje losy z tą bardzo wówczas jeszcze młodą, założoną w 1945 r. uczelnią, był już zasłużonym badaczem i doświadczonym pedagogiem. W młodości, jako wychowanek Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, kształcił się pod kierunkiem wielu wybitnych profesorów. W gronie jego nauczycieli znaleźli się: W. Bruchnalski, J. Kleiner, H. Gaertner, R. Ganszyniec, S. Witkowski, J. Kowalski i S. Łempicki. Doktoryzował się w 1928 r. na podstawie rozprawy o studiach grezystycznych w Polsce XVI w. i w dalszych swych badaniach pozostał wierny tradycjom antycznym w literaturze staropolskiej.

W wystąpieniach profesora Nadolskiego na zebraniach naukowych oraz w jego rozprawach, artykułach i recenzjach, opublikowanych do wybuchu II wojny światowej w literacko-naukowych czasopismach lwowskich i krakowskich, w księgach pamiątkowych, zbiorowych lub poświęconych zjazdom naukowym, przewijają się zjawiska znakomitych poetów staropolskich, mówców, historyków, pedagogów i mecenasów, a także ich kontynuatorów w epoce oświecenia. Jednakże już wówczas uwaga autora tych publikacji koncentrowała się najchętniej na XV wieku. Jeśli odwoływał się do stuleci bezpośrednio lub pośrednio sąsiadujących z nim, czynił to dla lepszego uwydatnienia jego dynamiki politycznej, społecznej i religijnej, pod której ożywym wpływem zaczęło rozwijać się bujne, urozmaicone i fascynujące potomnych życie literackie tamtego okresu. Obrazowi owego życia, jego ustawicznemu poszerzaniu i pogłębianiu, poświęcił profesor Nadolski większą część późniejszych prac badawczych. O tym, jak konsekwentnie urzeczywistniał swój plan, świadczy wymownie opublikowana w 1949 r. propozy-

cja nowej syntezy literatury polskiej XVI w. (w: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu 40-lecia pracy naukowej prof. J. Kleinaera*, Łódź 1949), w której dostrzec można zarówno podsumowanie dorobku naukowego autora sprzed września 1939 r., jak i kierunki przyszłych jego dokonań.

Upomniał się w niej profesor Nadolski o wyrazisty podział życia literackiego w Polsce, uwzględniający kryteria geograficzne i socjologiczne, które pozwoliłyby uwypuklić jego terytorialne rozmieszczenie i zróżnicowanie według środowisk kulturalnych, grup społecznych, inspirowanych je prądów umysłowych, tradycji rodzimych i obcych oraz literackich gustów i mód. Żywiąc duże uznanie dla osiągnięć A. Brücknera i S. Windakiewicza w dziedzinie rozpoznania cech staropolskiej literatury szlacheckiej, sygnalizował nie tylko konieczność ich uzupełnienia, ale także, w polemice z obydwoma uczonymi, wskazywał na niemałe zasługi w rozwoju piśmiennictwa XVI w. kilku pokoleń pisarzy mieszczańskich, którzy zasilili dworskie szeregi humanistycznych twórców polsko-łacińskiej poezji okolicznościowej i znacznie wyprzedzili chronologicznie i liczebnie pisarzy szlacheckich w działalności przekładowej. Stworzyli także pierwsze zręby literatury sowizdrzałskiej, a wszczęty przez nich w Krakowie za panowania Zygmunta Starego ruch literacki rozprzestrzenił się w II połowie XV w. na różne obszary Rzeczypospolitej Obojga Narodów, objął Litwę, Prusy Królewskie i centrum ruchu luterskiego w Prusach Książęcych — Królewiec.

Z różnych środowisk kulturalnych pobudzających życie literackie szczególnie wyeksponowane zostało w propozycji nowej syntezy literatury polskiej XVI w. środowisko dworskie, skupiające wokół siebie poetów, którzy swe pióra oddali na usługi królów i możnowładców, tak świeckich, jak i duchownych. Poezja ta nieprzypadkowo przyciągała uwagę profesora Nadolskiego, gdyż badania nad nią wymagały zgłębienia spraw tak istotnych dla polskiego życia literackiego XVI w., jak humanistyczne poetyki, gdzie kryły się źródła informacji o literackich gustach i modach epoki, i publicystyka, która używała wglądu w mechanizmy działania środowiska dworskiego, a także szybciej niż inne rodzaje piśmiennictwa rejestrowała przemiany w świadomości społecznej i estetycznej.

Dorobek naukowy sprzed 1950 r. stał się podstawą do habilitacji profesora Nadolskiego, która odbyła się w Uniwersytecie Łódzkim w roku 1949. W rok później już jako samodzielny pracownik naukowy rozpoczął on na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu nowy rozdział swego życia, w którym obowiązki badacza splotły się nierozdzielnie z zajęciami pedagoga, redaktora, organizatora i społecznika.

Znalazłszy się na obszarze mało dotąd zbadanym, zajął się kulturą umysłową i literacką Pomorza XVI i XVII w. W dociekaniach swych

sięgał po bogate materiały źródłowe do zasobów bibliotecznych i archiwalnych miast pomorskich, a przede wszystkim Torunia i Gdańska. Plonem tych poszukiwań było ok. 60 publikacji wydanych drukiem przeważnie w „Roczniku Gdańskim” i „Zeszytach Naukowych” UMK. Wydobywały one z zapomnienia w sposób odkrywczy pod względem materiałowym i problemowym postacie zasłużone i niegdyś znane w kulturze regionu pomorskiego, uwydatniając tym samym obecność Pomorza i jego mieszczańskiej elity intelektualnej na mapie niejednorodnej pod względem narodościowym i językowym kultury staropolskiej.

Jednakże region ten, choć zajął trwale i czołowe miejsce w repertuarze naukowych zainteresowań profesora Nadolskiego, nie wyrugował z nich pozostałych obszarów dawnej Rzeczypospolitej. Świadczyły o tym prace dotyczące poezji polsko-łacińskiej drugiej połowy XV i XVI w. oraz staropolskiej wymowy.

Naszkcicowany tu w ogólnych zarysach dorobek naukowy przyniósł jego autorowi nominację na profesora nadzwyczajnego (1954) i zwyczajnego (1963), a także utorował mu drogę do różnych naukowych stowarzyszeń. Już w okresie międzywojennym współpracował profesor Nadolski z Komisją Historii Literatury PAU, był członkiem Towarzystwa Naukowego we Lwowie oraz sekretarzem Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. W okresie powojennym został członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu i Gdańsku i przez szereg lat piastował godność przewodniczącego Komisji Filologicznej Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Przez kilka kadencji zasiadał także w Radzie Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN i w Komitecie Nauk o Literaturze.

Aktywności naukowej profesora Nadolskiego towarzyszyła nieprzerwanie działalność pedagogiczna. W okresie międzywojennym nauczał języka łacińskiego i polskiego w kilku gimnazjach we Lwowie oraz w Korpusie Kadetów nr 1. Podczas okupacji hitlerowskiej prowadził kursy gimnazjalne dla młodocianych mieszkańców wsi Handzlówki na ziemi łańcuckiej. Pracę pedagogiczną kontynuował po wyzwoleniu, gdy w 1944 r. zaczął pełnić obowiązki nauczyciela, potem dyrektora Państwowego Gimnazjum i Liceum w Łańcucie, a od 1950 r. samodzielnego pracownika naukowego, w pierwszym wyłącznie na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, w kilka lat później także w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku.

Z seminarium profesora Nadolskiego wyszło wielu magistrantów polonistyki. Poza tym pełnił on funkcje promotora w jedenastu przewodach doktorskich, a sześciu jego byłych doktorantów usamodzielnili się na podstawie habilitacji.

Prace redakcyjne profesora Nadolskiego dotyczyły głównie wydawania „Zeszytów Naukowych” UMK, *Filologia Polska* (1957 - 1977). Ponadto założył on „Rocznik Toruński” i zredagował jego trzy pierwsze tomy.

Był także redaktorem działu kulturalnego w wydawnictwie Województwo Bydgoskie (1967, 1973), zredagował studia nad Mikołajem Rejem (Gdańsk, Towarzystwo Naukowe 1971) oraz brał udział w kilku komitetach redakcyjnych w Gdańsku i Toruniu.

W nawale różnorodnych zatrudnień naukowych, pedagogicznych i redakcyjnych znajdował profesor Nadolski czas na pełnienie funkcji organizacyjnych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika i społecznych na terenie miasta Torunia. Od 1951 piastował kolejno stanowiska: prodziekana Wydziału Humanistycznego (1951 - 1953), dziekana (1954 - 1956), prorektora (1966 - 1969), kierownika Zespołowej Katedry Literatury Polskiej (1952 - 1969) oraz dyrektora Instytutu Filologii Polskiej (1969 - 1973). W ciągu jednej kadencji był przewodniczącym Frontu Jedności Narodu w Toruniu, sprawował mandat radnego MRN i pełnił obowiązki przewodniczącego Komisji Kultury.

Za swe zasługi dla uczelni toruńskiej i gdańskiej oraz dla Ziemi Bydgoskiej i Gdańskiej profesor Nadolski został uhonorowany licznymi medalami i odznaczeniami. Ci, którzy go bliżej znali, wiedzieli jednak, że jego największą pasją życiową była epoka odrodzenia w Polsce. Zamierzał napisać historię literatury tego okresu, w której uwzględniony zostałby wkład wszystkich kulturalnie aktywnych regionów geograficznych oraz środowisk i grup społecznych dawnej Rzeczypospolitej, a także sprawiedliwszej oceny doczekałaby się rola łacińskiej poezji i publicystyki zarówno w przenikaniu i rozprzestrzenianiu w Polsce renesansowych prądów i idei, jak i we wspomaganie poprzez przekłady, parafrazy, adaptacje i naśladowania rozwoju twórczości w języku narodowym. Zamierzenia tego w całości nie spełnił. Pozostawił po sobie prace cząstkowe, pomysły i propozycje.

*Anna Krzewińska*